

PROF. DR HAB. JANUSZ BUGA
(1929–2015)

Pan Profesor Janusz Buga, zmarły w kwietniu 2015 r., ponad 60 lat swojego życia poświęcił nauce. Pracował w wielu instytucjach naukowo-badawczych i uczelniach, prowadził wykłady, pisał artykuły naukowe, podręczniki, książki, brał aktywny udział w konferencjach naukowych w kraju i za granicą oraz kierował instytucjami naukowo-badawczymi. Przedstawię w ogólnym zarysie drogę naukową Profesora, Jego osiągnięcia naukowo-badawcze, instytucje, w których pracował, a także wspomnę o naszych kontaktach naukowych i ich wpływie na wzajemne relacje naukowo-badawcze.

DROGA NAUKOWA PROFESORA JANUSZA BUGI¹

W 1950 r. Profesor Janusz Buga ukończył szkołę średnią im. S. Żeromskiego w Warszawie i rozpoczął studia w Szkole Głównej Planowania i Statystyki (SGPiS), obecnie Szkoła Główna Handlowa (SGH) w Warszawie, które ukończył w 1958 r.

W latach 1958—1962 studiował — na prawach wolontariusza — matematykę na Wydziale Matematyki i Mechaniki Uniwersytetu Warszawskiego.

W 1967 r. obronił pracę doktorską na Wydziale Ekonomiki Produkcji Akademii Ekonomicznej w Krakowie, uzyskując stopień doktora nauk ekonomicznych.

W 1968 r. na podstawie oceny dorobku naukowego i badawczego otrzymał tytuł samodzielnego pracownika naukowo-badawczego.

---

¹ Archiwum GUS oraz dokumentacja Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie oraz https://pl.wikipedia.org/wiki/Janusz_Buga, <http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/ludzieNauki?rtype=&lang=pl&objectId=49091>.

W 1981 r. w SGPiS uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie programowania matematycznego.

15 grudnia 1988 r. Janusz Buga otrzymał tytuł profesora. Specjalnością Profesora były ekonometria, statystyka i teoria ekonomii.

Przedmiotem prac naukowych i badawczych Profesora były analiza rynku, lokalizacja sieci handlowej oraz optymalizacja decyzji w zakresie transportu, produkcji i inwestycji. Był jednym z pierwszych autorów, który zastosował w praktyce gospodarczej metody programowania liniowego. Uzyskane rezultaty przyczyniły się do rozszerzenia tych metod na wiele dziedzin gospodarki przez różne ośrodki naukowo-badawcze w kraju.

Profesor Janusz Buga rozpoczął pracę jako asystent naukowo-badawczy w Instytucie Handlu Wewnętrznego w Warszawie w 1953 r. Przedmiotem jego zainteresowań była m.in. ekonomiczna i ekonometryczna analiza rynku, a następnie optymalizacja decyzji w dziedzinie przebiegów towarowych i lokalizacji obiektów handlowych.

Pracując w Instytucie Handlu Wewnętrznego napisał ok. 60 prac naukowych, z których kilka było opublikowanych w NRD i na Węgrzech. Samodzielnie i wspólnie ze swoimi współpracownikami wykonał kilkanaście poważnych ekspertyz w zakresie obrotu towarowego dla potrzeb Ministerstwa Handlu Wewnętrznego i Komisji Planowania przy Radzie Ministrów.

W 1963 r. Profesor Buga rozpoczął działalność dydaktyczną w ramach ośrodka doskonalenia zawodowego Ministerstwa Handlu Wewnętrznego, a potem w Towarzystwie Wolnej Wszechnicy Polskiej. W obu przypadkach przedmiotem prowadzonych zajęć była analiza rynku, ze szczególnym uwzględnieniem metod badania popytu konsumpcyjnego oraz sprawy optymalizacji produkcji i transportu.

Uważa się, że Profesor Buga był jednym z pierwszych w kraju autorów opracowania poświęconego praktycznym zastosowaniom metod matematycznych do optymalizacji przewozów towarów masowych. Za prace z tej dziedziny otrzymał w 1963 r. nagrodę Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

W Instytucie Handlu Wewnętrznego pełnił funkcję kierownika pracowni Zastosowań Matematyki w Obrocie Towarowym.

Od sierpnia 1968 r. Profesor pracował w Zakładzie Badawczym Przemysłu Piekarniczego na stanowisku kierownika pracowni ekonomicznej, a od 1969 r. do listopada 1972 r. w Instytucie Planowania.

W 1969 r. rozpoczął prowadzenie zajęć w SGPiS w Katedrze Ekonometrii, gdzie w 1972 r. został zatrudniony. Przedmiotem prowadzonych zajęć były modele i metody ekonometryczne oraz modele i metody programowania matematycznego. Praca na tej uczelni trwała do końca 1979 r.

W 1967 r. został konsultantem Komitetu Nauki i Techniki ds. optymalizacji transportu towarowego w Polsce. Utworzony przez Niego zespół konsultantów wykonywał poważne zadania aplikacyjne, w zasadniczy sposób zmieniające

zasady budowy planów przewozowych ponad 25 grup towarów masowych. Za uzyskane wyniki otrzymał specjalną nagrodę Komitetu Nauki i Techniki.

W latach 1965—1967 wygłosił cykl wykładów dla pracowników naukowych Instytutu Badania Rynku oraz Instytutu Transportu w Lipsku, Berlinie oraz Dreźnie.

W latach 1970—1974 współpracował z Instytutem Automatyzacji Systemów Zarządzania Wojskowej Akademii Technicznej, gdzie wykonał kilka większych opracowań dla potrzeb przemysłu, głównie motoryzacyjnego. Jedno z tych opracowań o dużym znaczeniu dla teorii i praktyki planowania było przedstawione na międzynarodowym seminarium badań operacyjnych, spotykając się ze szczególnym zainteresowaniem wielu znanych uczonych.

W listopadzie 1972 r. Profesor przeniósł się do pracy w Centralnym Ośrodku Doskonalenia Kadr Kierowniczych, który w 1973 r. został przekształcony w Instytut Doskonalenia Kadr Kierowniczych Administracji Państwowej, a następnie w Instytut Organizacji Zarządzania i Doskonalenia Kadr. Profesor w dalszym ciągu skupiał swoje zainteresowania na metodach matematycznych w procesie wypracowywania racjonalnych decyzji gospodarczych. Kierował procesem dydaktycznym udoskonalającym kierowniczą kadre gospodarki żywnościowej, zapoznając ją z nowoczesnymi metodami zarządzania. Z Jego inicjatywy liczna grupa słuchaczy przeprowadziła udane próby zastosowania metod optymalizacyjnych w wielu dziedzinach rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego. Uzyskane efekty stały się dodatkowym bodźcem skłaniającym coraz liczniejsze zespoły słuchaczy do operatywnego posługiwania się nowoczesnymi metodami w zarządzaniu. Za uzyskane rezultaty Minister Rolnictwa przyznał Profesorowi resortową odznakę „Zasłużony dla rolnictwa”.

W latach 1975—1977 Pan Profesor — wspólnie z prof. Wiesławem Sadowskim² — prowadził wykłady nt. zastosowania metod optymalizacyjnych w praktyce i podejmowania decyzji dla kadry kierowniczej w centralnych urzędach administracji państwowej.

Za działalność publikacyjną, a szczególnie za książkę pt. *Zagadnienia transportowe w programowaniu liniowym*, w 1975 r. Profesor otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Na międzynarodowym seminarium badań operacyjnych w Egerze (Węgry) prezentował wtedy, wspólnie z prof. W. Grabowskim, oryginalną koncepcję wieloszczeblowego, optymalnego planowania. Znalazło to odzwierciedlenie w pracy *Progress in operations research* wydanej przez North-Holland Publishing Company³.

W Instytucie Organizacji Zarządzania i Doskonalenia Kadr Profesor kierował Zakładem Metod Matematyczno-Ekonomicznych do października 1981 r., a Zakładem Techniki Zarządzania do końca 1982 r.

---

² Sadowski W. (1976), *Teoria podejmowania decyzji: wstęp do badań operacyjnych*, PWE, Warszawa; Sadowski W. (1981), *Decyzje i prognozy*, PWE, Warszawa.

³ *Progress in operations research* (1976), Amsterdam-London, North-Holland Pub. Co.

Od stycznia 1983 r. do września 1985 r. Profesor pełnił funkcję dyrektora Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych Głównego Urzędu Statystycznego i Polskiej Akademii Nauk (ZBSE GUS i PAN). W tym okresie ściśle współpracowałem z Profesorem, o czym chciałbym jeszcze wspomnieć.

Od października 1985 r. do końca 2012 r. Profesor pracował na Wydziale Ekonomicznym Politechniki Radomskiej. Kierował Katedrą Zastosowań Matematyki i Statystyki w Ekonomii, wykładał, publikował podręczniki oraz prowadził prace naukowo-badawcze.

Od września 1995 r. do końca września 2004 r. Profesor Buga pracował również w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie. Pełnił funkcję kierownika Katedry Statystyki i Ekonometrii, prowadził wykłady ze statystyki, ekonometrii, kierował pracami katedry oraz pisał podręczniki ze statystyki. Z Jego inicjatywy w 2004 r. rozpocząłem pracę w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie.

Od października 2004 r. do 5 kwietnia 2015 r. pracował na Wydziale Zarządzania i Marketingu w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie. Był dziekanem tego wydziału⁴. Prowadził wykłady ze statystyki, matematyki i innych przedmiotów związanych z Jego specjalizacją.

PUBLIKACJE PROFESORA BUGI

Profesor Buga opublikował: 8 podręczników, 7 monografii, 5 skryptów, ok. 50 oryginalnych artykułów w czasopismach i wydawnictwach książkowych oraz przedstawił 12 referatów na konferencjach krajowych i międzynarodowych.

Najważniejsze publikacje⁵ Profesora:

1. J. Buga, H. Kassyk-Rokicka (2008), *Podstawy statystyki opisowej*, Vizja Press&IT, Warszawa.
2. J. Buga, H. Kassyk-Rokicka (2001), *Podstawy statystyki opisowej*, BIG-MAR Chudy&Pierzycki, Warszawa.
3. J. Buga (2000), *Statystyka opisowa w przykładach*, Wydawnictwo Politechniki Radomskiej, Radom.
4. J. Buga (2004), *Wstęp do statystyki matematycznej z elementami statystycznej kontroli jakości*, Wydawnictwo Politechniki Radomskiej, Radom.
5. J. Buga, I. Nykowski (1974), *Zagadnienia transportowe w programowaniu liniowym*, wydanie 2 poprawione i rozszerzone, PWN, Warszawa.
6. *Zadania z algebry liniowej i programowania liniowego*, I. L. Kalichman (1974) [tł.: I. Nykowski (rozdz. I—V), J. Buga (rozdz. VI—VIII)], PWN, Warszawa.
7. J. Buga (1985), *Elementy ekonometrii i programowania matematycznego*, W. Sadowski (red.), wydanie 3, PWN, Warszawa.

---

⁴ <http://uczelnie.org/uczelnia/312>.

⁵ <http://opac.ciniba.edu.pl/191901381973/bugajanusz/podstawystatystykiopisowej>, <http://archiwum.allegro.pl/search/1849176-ekonometria-a-praktyka.html>.

8. J. Buga, T. Kuszewski (1997), *Tendencje zmian strukturalnych w Polsce i w wybranych krajach*, IRiSS, Warszawa.
9. J. Buga, T. Kuszewski (1993), *Badania zależności między wybranymi kategoriami makroekonomicznymi*, IRiSS, Warszawa.
10. Praca pod redakcją M. Lesza (współautor: J. Buga), *Ekonometria a praktyka planowania* (1965), PWE, Warszawa.

MOJA WSPÓŁPRACA Z PROFESOREM

Do 1983 r. spotykaliśmy się zwykle na konferencjach i seminariach naukowych, a także na zebraniach naukowych SGPIŚ. Ścisła współpraca z Profesorem rozpoczęła się od początku 1983 r., z chwilą mianowania Profesora dyrektorem ZBSE GUS i PAN⁶.

Był to bardzo trudny okres dla statystyki publicznej, a także bardzo ważny dla jej dalszego rozwoju. Po okresie stanu wojennego podjęte zostały próby przystosowania statystyki polskiej do standardów europejskich. Mieliśmy pewne doświadczenia z poprzednich lat, ale zdawaliśmy sobie sprawę z konieczności zmiany systemu badań statystycznych, ograniczenia sprawozdawczości statystycznej, podjęcia nowych badań, a przede wszystkim prowadzenia na szeroką skalę prac naukowo-badawczych. W sierpniu 1980 r. prezesem GUS został profesor Wiesław Sadowski, który w przeszłości współpracował ściśle z Profesorem Bugą. Pamiętam, jak prezes Wiesław Sadowski na jednym z posiedzeń Prezydium Kolegium GUS w 1982 r. uzasadniał decyzję mianowania Profesora Bugi dyrektorem ZBSE GUS i PAN, podkreślając Jego osiągnięcia naukowo-badawcze i organizacyjne.

W tym okresie zakład ten zajmował się prowadzeniem prac naukowych w dziedzinie teorii i zastosowań statystyki w odniesieniu do zjawisk ekonomicznych i społecznych, w celu pogłębienia teorii statystyki oraz metodologii badań i analiz statystycznych. Problematyka podejmowanych przez placówkę prac naukowo-badawczych uwzględniała istotne dla nauki i praktyki gospodarczej zagadnienia, takie jak poznanie ograniczeń rozwojowych Polski, sposoby ich przewyżczania oraz ocena ich znaczenia dla integracji europejskiej. Zakład prowadził badania w zakresie: statystyki teoretycznej i stosowanej, metody reprezentacyjnej, ekonometrii, modelowania ekonomicznego, rachunków narodowych, ekonomii regionów i analiz polityki gospodarczej, wykonywał ekspertyzy dla centralnych urzędów administracji państwowej, np. dla Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Gospodarki czy Rządowego Centrum Studiów Strategicznych.

---

⁶ Zakład Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS i PAN prowadził działalność naukowo-badawczą przez 38 lat. Został utworzony w 1966 r., a zakończył działalność w 2004 r. <http://www.nettax.pl/dzienniki/dugus/2004/4/poz.22.htm>.

W latach 1983—1985 dość ściśle współpracowałem z Profesorem Bugą, gdyż byłem członkiem Rady Naukowej ZBSE GUS i PAN. Pracowałem też w Komisji Matematycznej GUS⁷, która podlegała placówce naukowej kierowanej przez Profesora Bugę, a także pełniłem funkcję dyrektora Departamentu Badań Społecznych GUS. Ten departament podejmował budowę zintegrowanego systemu badań gospodarstw domowych⁸, a także zmieniał system badania cen konsumpcyjnych oraz metody obliczeń wskaźników kosztów utrzymania⁹. W tym czasie podejmowaliśmy decyzje dotyczące prac naukowo-badawczych, których wyniki były publikowane w różnych okresach¹⁰.

Po zakończeniu pracy Profesora w GUS spotykaliśmy się zwykle na konferencjach naukowych lub jako recenzenci na obronach prac doktorskich lub habilitacyjnych na różnych uczelniach, a także na spotkaniach okolicznościowych. Na jednym ze spotkań naukowych w 2003 r., w czasie obrony pracy doktorskiej, Profesor Buga zaproponował mi pracę w Wyższej Szkole Menedżerskiej (WSM) w Warszawie. Przekonywał mnie, że WSM rozwija się dynamicznie, podejmuje różne kierunki badań naukowych i dydaktycznych, dużo miejsca poświęca problematyce jakości, którą szczególnie interesowałem się od wielu lat. Podkreślał, że znajdę poparcie uczelni dla moich prac naukowo-badawczych i kontaktów zagranicznych. Wówczas współpracowałem również z Wydziałem Statystycznym ONZ (*United Nations Statistics Division*)¹¹ w zakresie metodologii badań reprezentacyjnych oraz oceny ich jakości.

Rozpocząłem pracę jako profesor zwyczajny. Stopniowo realizowałem założenia ustalone z Profesorem Bugą, byłem świadkiem dynamicznego rozwoju uczelni. Prowadziłem wykłady i badania naukowe nie tylko nad metodami estymacji dla małych obszarów i nad jakością danych statystycznych, ale także nad systemem informacji do sterowania rozwojem zrównoważonym¹², rolą myślenia

---

⁷ *Zastosowanie metody reprezentacyjnej w badaniach statystycznych GUS (1981—1986)* (1987), Z prac Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych, GUS, 166 s.; Kordos J. (2012), *Działalność Komisji Matematycznej GUS w latach 1950—1993*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 9, s. 10—25, GUS.

⁸ *Problemy integracji statystycznych badań gospodarstw domowych* (1987), „Biblioteka Wiadomości Statystycznych”, t. 34, GUS; Kordos J. (1985), *Towards an Integrated System of Household Surveys in Poland*, „Bulletin of the International Statistical Institute” (invited paper), vol. 51, book 2, 1.3, s. 1—18, Amsterdam.

⁹ *Zasady metodyczne statystyki cen detalicznych i kosztów utrzymania* (1985), Zeszyty metodyczne, nr 54, GUS; Kordos J. (1990), *O dokładności i precyzji indeksów cen konsumpcyjnych*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 5.

¹⁰ Wiele publikacji ZBSE GUS i PAN zostało wydanych w serii „Z prac Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS i PAN”. Niektóre z nich można jeszcze znaleźć w Internecie.

¹¹ Kordos J. (2004), *Household Surveys in Some Transition Countries*, [w:] *Household Surveys in Developing and Transition Countries*, „Design, Implementation, and Analysis”, United Nations Statistics Division, New York (chapter 25, 49 pages), http://unstats.un.org/unsd/hhsurveys/pdf/Chapter_25.pdf.

¹² Kordos J. (2012), *W kierunku systemu informacji do sterowania rozwojem zrównoważonym*, [w:] *Innowacyjność w zarządzaniu: jakością, produkcją, logistyką, personelem i organizacją — nauka i praktyka*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, s. 9—32.

statystycznego w zarządzaniu jakością¹³ i globalnym zarządzaniem jakością (TQM). Dydaktykę w WSM zakończyłem w 2014 r., ale nadal prowadzę prace naukowo-badawcze.

Przedstawiłem tu w ogólnym zarysie drogę naukowo-badawczą Pana Profesora Janusza Bugi. Zdaję sobie sprawę z subiektywnego ujęcia niektórych wspomnień na podstawie dostępnej dokumentacji i kontaktów telefonicznych. Prace naukowo-badawcze Profesora Bugi i decyzje podjęte w instytucjach, którymi kierował miały istotny wpływ na dalszy rozwój naszej statystyki.

Oprac. **prof. dr hab. Jan Kordos**

---

¹³ Kordos J. (2014), *Rola myślenia statystycznego w zarządzaniu jakością*, [w:] *Statystyka — zastosowania biznesowe i społeczne*, red. naukowa: E. Frątczak, A. Kamińska, J. Kordos, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, s. 731.